

Izbija vask dan raven sobot, nedelj
in praznikov.
Issued daily except Saturdays,
Sundays and Holidays

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniki prostori:
2857 South Lawndale Ave.

Office of Publication:
2857 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXVII

Cena lista je \$6.00

Entered as second-class matter January 14, 1935, at the post-office
at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1979.

CHICAGO 23, ILL., ČETRTEK, 3. MAJA (MAY 3), 1945

Subscription \$6.00 Yearly

ŠTEV.—NUMBER 67

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

NEMŠKE VOJAŠKE SILE V ITALIJI KAPITULIRALE!

Ruska armada zasedla Berlin! Nemška posadka se podala!

Nacijska radiopostaja v Hamburgu naznanila smrt diktatorja Hitlerja. Ta pravi, da je umrl v svojem glavnem stanu v Berlinu, "kjer se je kot poveljnik vojaške posadke boril proti Rusom do zadnjega diha." Noben zavezniški vir ni potrdil poročila o smrti diktatorja. Ruski listi trdijo, da je nemško poročilo o Hitlerjevi smrti prefrigan nacijska poteza. Admiral Doenitz imenovan za naslednika Hitlerja. Doenitz je apeliral na ljudstvo, naj nadaljuje borbo proti boljševikom.—Rusi okupirali sto porušenih blokov v osrčju Berlina in ubili ter ujeli 87,500 Nemcev. Brandenburg, glavno mesto berlinske province, padel. Dve ruski armadi se valita proti Olomucu v Čehoslovakiji.—Oklopne kolone tretje ameriške armade okupirale Braunau, Hitlerjev rojstni kraj v Avstriji. Čete sedme ameriške armade v bližini Inomosta in Brennerskega prelaza.—Maršal Graziani naznanil brezpogojno kapitulacijo italijanske fašistične armade. Britske čete vkorakale v Videm, novozelandske pa navezale stike z enotami jugoslovanske armade v Trziču.—Zavezniške sile invadirale holandski otok Borneo

RIM, 2. maja.—Vse nemške sile v Italiji in južni ter zapadni Avstriji—okrog milijon moč—so se podale zaveznikom. Sovražnosti so bile ustavljene danes opoldne. Kapitulacija je bila podpisana v navzočnosti ameriških, britskih in ruskih vojaških poveljnikov. Feldmaršal Alexander, vrhovni poveljnik zavezniških sil v Sredozemlju, je naznanil masovno kapitulacijo Nemcev v povelju dneva.

LONDON, 3. maja.—Rusi so danes popoldne zasedli Berlin, prestolnico Hitlerjevega imperija. Mesto je padlo po dvanajstih dneh ljutih polnočnih bitk. Ostanki nemške vojaške posadke so odložili orožje in se podali. Rusi so ujeli čez 70,000 sovražnikov.

London, 2. maja.—Nacijska radiopostaja v Hamburgu je silnočno naznanila, da je Hitler umrl v svojem glavnem stanu v Berlinu, "kjer se je kot poveljnik vojaške posadke boril proti Rusom do zadnjega diha."

Pred svojo smrtjo je imenoval admiral Karla Doenitz, vrhovnega poveljnika nemške bojne mornarice, za naslednika. Doenitz je potem naznanil, da bo nadaljeval vojno proti boljševizmu. Dalje je rekel, da se ne bo boril samo proti Sovjetski uniji, temveč tudi proti Veliki Britaniji in Ameriki, ker ovirata bojevanje proti Rusiji.

Noben zavezniški vir ni potrdil poročila o smrti nemškega diktatorja. Poučeni krogi trdijo, da bodo zavezniki zahtevali izročitev Hitlerjevega trupla kot dokaz, da je v resnici mrtev. Možnost je, da se Hitler skriva v upanju, da se bo s tem izognil kazni kot največji vojni zločinec.

Ruski listi so objavili nemško poročilo o Hitlerjevi smrti in naznanili, "da je prefrigan nacijska zvijača. Nemški fašisti hočejo s tem morda zabrisati sled za Hitlerjem. Iginil naj bi s pozorišča začasno in se pojavil pozneje kot vodja podtalnega gibanja."

Nemško poročilo trdi, da je Hitler umrl kot junak. Ustvariti hoče vtis, da je bil ubit v bitki z Rusi za posest njegovega glavnega stana v Berlinu.

Ako je poročilo resnično, je Hitler umrl po dvanajstih letih in treh mesecih po ustanovitvi tretje nemške države. Diktator je takrat izjavil, da bo ta država živela tisoč let.

Rusi so v prošlosti večkrat trdili, da je Hitler pobegnil iz Berlina, v mestu pa pustil svojega dvojnika, "da umre v akciji." Hitler naj bi postal v obeh nemških ljudstvih mučenik. Če je res umrl v Berlinu, bodo morda Rusi našli njegovo truplo.

Admiral Doenitz je apeliral na nemško ljudstvo, "naj nadaljuje borbo proti boljševikom, dokler ne bodo milijoni Nemcev na vzhodu rešeni pred suženjstvom ali uničenjem." Značilno je to, ker nehašo poročilo o smrti Hitlerja ne omenja Heinricha Himmlerja, načelnika Gestapa, nacijske tajne policije, o katerem so poročali, da se pogaja glede brezpogojne kapitulacije pred Veliko Britanijo in Ameriko, ne pa pred Rusijo.

Ruske napadalne čete so okupirale sto porušenih blokov v osrčju Berlina, kjer je po nemškem poročilu umrl Hitler. Fanatični nacisti drže še nekaj kvadratnih milj nemške prestolnice, toda odpor bo kmalu zdobljen. Rusi so počistili Charlottenburg in Schoenberg, berlinska distrikt. V zadnjih petih dneh so Rusi ubili in ujeli 87,000 Nemcev v Berlinu.

Zadnjo nedeljo so sovjetske sile okupirale Anhalter, glavno železniško postajo, v ponedeljek pa parlament. Ruska zastava vihra na parlamentu. Bitka za posest Berlina je v zaključni fazi.

Enote prve beloruske armade, katere poveljnik je maršal Gregorij Žukov so okupirale Brandenburg, glavno mesto province istega imena, ki vključuje Berlin. Maršal Stalin je v povelju dneva naznanil okupacijo Stralsunda, pristanišnega mesta ob Baltičnem morju in Gnoienu. Slednje mesto je oddaljeno 23 milj od Rostoka.

Na južnem koncu vzhodne fronte v Čehoslovakiji se dve ruski armadi valita proti Olomoucu, železniškemu centru. Druge sovjetske sile se bližata Cieszynu, zadnjemu mestu v južnozgodnji Poljski, ki je še v nemških rokah.

Pariz, 2. maja.—Oklopne kolone tretje ameriške armade so okupirale Braunau, avstrijsko mesto, kjer je bil Hitler rojen pred 56 leti, v momentu, ko je radio Hamburg naznanil, da je "Fuehrer" umrl v Berlinu. Mesteece leži ob reki Inn.

Poročilo s fronte pravi, da je tretja armada navezala radijske stike z ruskimi kolonami, ki prodirajo naprej zapadno od Dunaja. Razdalja med ameriški in sovjetskimi silami je 35 milj. Združitev sil bo izolirala nemške divizije v Čehoslovakiji in na Bavarskem.

Sedma ameriška armada, ki je okupirala Monakovo, rjst n o mesto nacijske strane, prodira proti Inomostu v Avstriji in Brennerskemu prelazu, kjer se odpira pot v Italijo. Prve enote so dospjele do točke, ki je oddaljena deset milj od Inomosta in

15 milj od Brennerskega prelaza. General Eisenhower je čestital generalu Patchu, poveljniku sedme armade, ki je okupirala Monakovo.

Na severnem koncu zapadne fronte so v akciji enote druge britske armade. Zasedle so važne pozicije ob reki Elbi na vzhodni strani Hamburga, drugega največjega nemškega mesta in največje luke.

Rim, 2. maja.—Maršal Rodolfo Graziani je naznanil brezpogojno kapitulacijo svoje fašistične armade. Svojim četam je po radiju povedal, "da bi bilo nadaljevanje odpora brezkoristno in kar se mene tiče kriminalno."

Graziani, o katerem so zmotno poročali, da ga italijanski partizani ustrelili, je vojni ujetnik zaveznikov. S kapitulacijo italijanske fašistične armade je v bistvu zaključena vojna v Italiji, ki je trajala dve leti in pol. Poročila omenjajo le praske med nemškimi in zavezniškimi četami.

Britske čete so vkorakale v Videm v severovzhodni Italiji, 33 milj južno od avstrijske meje. Novozelandske vojaške enote so prodrele 50 milj daleč ob reki Piavi in navezale stike z enotami jugoslovanske armade, katere poveljnik je maršal Tito, v Trziču, 14 milj severozapadno od Trsta.

Jugoslovanske čete so zavojevale v bitkah z Nemci v Trstu, Reki in Poli, italijanski mornarični bazi na južni konici Istrskega polotoka. Usoda nemških vojaških posadk na tem polotoku je zapetena.

Manila, Filipini, 2. maja.—Avstralski uradni krogi in tokijska radiopostaja so naznanili, da so zavezniške sile invadirale Borneo, holandski otok. Ta leži 800 milj južno od Manile, 1000 milj od Singapora in 900 milj od Saigana, japonske mornarične baze in trdnjave v francoski Indokini.

General Douglas MacArthur ni potrebil in ne zanika poročila o invaziji holandskega otoka. Radio Tokio poroča, da se vrše ljute bitke med zavezniško inzijsko silo in Japonci na otoku.

Guam, 2. maja.—Ameriške čete so zasedle po ljuti bitki Kuhazu v bližini Yonabaruja, kjer je japonsko letališče. Admiral Chester W. Nimitz poroča, da se odpor japonskih sil krha pod udarci ameriških čet.

Izgleda, da bodo ameriške sile kmalu zasedle letališče pri Yonabaruju. Štiri letališča na otoku Okinawi, kjer so se ameriške čete izkrcale 1. aprila, so pod ameriško kontrolo.

RUSKI KOMISAR MOLOTOV ODPO- TUJE V MOSKVO

Sovjetska delegacija poražena na konferenci

NOVE KOMPLIKACIJE SE POJAVILE

San Francisco, Cal., 2. maja.—Ameriški državni tajnik Edward R. Stettinius je naznanil, da bo ruski zunanji komisar Molotov, načelnik sovjetske delegacije na konferenci Združenih narodov, odpotoval v Moskvo ta teden.

Molotov in vsi člani ruske delegacije ne skrivajo svojega razočaranja. To je povzročil poraz delegacije na konferenci. Predlog ruskega komisarja, naj konferenca ne dovoli sedeža reprezentantom Argentine, je bil poražen z veliko večino. Delegacija Amerike, Velike Britanije in latinskih republik so se izrekle za reprezentacijo Argentine.

Ruski zunanji komisar je zaman naglašal v svojem govoru, da je Argentina fašistična država in kot taka ne sme dobiti dostopa na konferenco. Dejal je, da se je Argentina pridružila zaveznikom v zadnjem momentu, ko je videla, da je poraz Nemčije in Japonske neizbežen. On je plediral za reprezentacijo poljske vlade v Varšavi, toda naletel je na gluha ušesa. Predlog ruskega komisarja, naj konferenca odloži akcijo glede Argentine, je bil tudi poražen. Za predlog so glasovali le reprezentantje Rusije, Jugoslavije, Čehoslovakije, Nove Zelandije, Norveške, Belgije in Perzije.

Štiri velesile se zdaj trudijo v naporih, da se konflikt izravna. Ustanovljene so bile štiri komisije in več odborov, katerim je bila poverjena sestava čarterja, na čigar podlagi naj bi sponela svetovna organizacija za vzdrževanje in zaščito miru v povojni dobi. Vprašanje je, ali bodo uspeli v svojih naporih, ker so se pojavile nove komplikacije.

Spor je nastal glede ustanovitve novega svetovnega razsodišča, ki naj bi tvorilo del mednarodne organizacije. Razsodišče naj bi izravnavalo mednarodne konflikte. Štiri velesile so se izrekle proti ustanovitvi razsodišča. Te so Amerika, Rusija, Velika Britanija in Francija. Kitajska, peta velesila, še ni pojasnila svojega stališča.

Dr. T. V. Soong, načelnik kitajske delegacije in zunanji minister, je dejal, da se bo Kitajska odpovedala glasovanja glede rabe oborožene sile proti agresorju, če se bodo Rusija, Amerika in Velika Britanija odpovedale pravici vetiranja na podlagi na konferenci v Jalti na Krimu doseženega sporazuma.

Znamenja kažejo, da bodo načrti, osvojeni na konferenci štirih velesil v Dumbarton Oaksu, revidirani. Ti se tičejo oblike predlagane svetovne organizacije za vzdrževanje in zaščito miru po zaključitvi sedanje vojne.

Zatiranje nalezljivih bolezni v Alaski

Point Barrow, Alaska, 2. maja.—Zdraviški avtoritete zatirajo influenco, pljučnico in druge bolezni v tem in drugih krajih, ki so zahtevale že veliko število žrtev.

Domače vesti

Obisk
Chicago.—Glavni urad SNPJ je v ponedeljek obiskala mrs. Molly M. Wilson iz Puebla, Colo., v spremstvu svoje svakinje Anne Pogorelec iz Chicago.

Is Minnesota
Eveleth, Minn.—Pri družinah Frank Usnik in Julius Kochar so se ustavile vile rojenice in pustile sinčke. Oba sta že postala člana društva 130 SNPJ, kakor sta tudi njuni materi. Čestitke! — Družina Louis Postudenshek je bila obveščena, da je padel v Nemčiji njen sin Frank, star 28 let in pri vojakih deset let. Poleg staršev zapušča tri brate in pet sester. — Družina John Mrkonich je prejela vest, da je njen sin John, po činu poročnik, izgubil življenje v letalski nesreči v bližini McDill Fielda, Florida. Njegovo truplo je bilo pripeljano domov, Bil je član HBZ. Poleg staršev zapušča dve sestri. — Iz Eveletha in okolice je že padlo 44 fantov v tej vojni.

Is Cleveland
Cleveland.—Po treh tednih bolezni je umrl Joseph Arko, star 61 let, doma iz Sodražice, odkoder je prišel v Ameriko pred 45 leti. Bil je član SDZ. Tukaj zapušča ženo, sina in dve hčeri, v Elkhardu, Ind., pa brata. — V bolnišnici je umrl Joseph Crnalič, star 53 let in doma od Rake na Dolenskem, odkjer je prišel v Ameriko pred 35 leti. Bil je član društva 126 SNPJ in SDZ. Tukaj zapušča ženo, sina (v vojni v Indiji), hčer in več drugih sorodnikov, v starem kraju pa brata. Dan pozneje je umrl njegov sin S. C. 1/C John Crnalič v veteranski bolnišnici v Breckvillu, O. Pokopana sta bila v skupnem grobu. — V bolnišnici Huron rd. je srečno prestala operacijo Agnes Dragolič. — Nad zalivom Albermarle Sound blizu Edentona, North Carolina, se je zadnje dni smrtno ponesrečil Ensign Raymond W. Lauther, sin družine Williama Lauthera. Do nesreče je prišlo valed kolizije dveh letal. On se je spustil na tla s padalom, ki pa se ni odprlo in je padel v morje. Pred par meseci se je poročil s hčerko Koželjeve družine iz Collinwooda.

Is Chicago
Chicago.—Antonia Berce je bila obveščena, da je bil 5. apr. težko ranjen v Nemčiji njen sin Stanley Kuznik, star 18 let. — Poročili so se: Edmond Rogel, ki služi pri mornarici, in Dorothy Stevens (Stefanc), Lt. Lawrence Pichman in Elsie Hafner.

Schuschnigg, Blum še živita

Odpeljana sta bila iz nemškega taborišča

Monakovo, Nemčija, 2. maja.—Dr. Kurt Schuschnigg, bivši avstrijski kancelar, in Leon Blum, socialist in bivši predsednik francoske vlade, še živita. Nedavno je bilo objavljeno poročilo, da so Nemci ustrelili Schuschnigga.

Vest pravi, da sta bila oba odvedena iz nemškega taborišča pri Dachauju. Vest bazira na izpovedi dveh drugih jetnikov, ki sta bila v istem taborišču.

Werner Ascher, eden jetnik in bivši vodja komunistične mladinske organizacije v Berlinu, je dejal, da je Schuschnigg izgledal zdrav, ko je bil pripeljan v taborišče pri Dachauju pred tremi tedni.

Zavezniška vojaška kontrola Trsta

Zahteva italijanske vlade

Rim, 2. maja.—Italijanska vlada, katere predsednik je Ivanoe Bonomi, zahteva, da Trst in vsa Julijska Krajina prideta pod zavezniško vojaško kontrolo. Vlada je alarmirana, ker so jugoslovanske čete v akciji proti Nemcem v Trstu in Julijski Krajini. Boji se, da bosta Trst in Julijska Krajina, ki ju je dobila Italija po zaključitvi prve svetovne vojne, prišla pod Jugoslavijo.

Bonomi se sklicuje na pogoje premirja, ki je bilo sklenjeno z zavezniki po kapitulaciji Italije. On trdi, da pogoji določajo zavezniško vojaško kontrolo Trsta in Julijske Krajine. Trst, važno pristanišče mesto ob Jadranskem morju, je sporna kost med Jugoslavijo in Italijo.

Buletin italijanske vlade naglašja, da kontroverza zaradi Trsta in Julijske Krajine ne bo izravnan, dokler ne bo italijansko in jugoslovansko ljudstvo z večino ustanovilo novi vladi.

Vest, da so jugoslovanske čete udrele v Trst, je poparila Italijane. Italijanski dijaki so demonstrirali v Rimu in kričali: "Italijanski Trst naj živi!"

Pred prvo svetovno vojno je bil Trst glavna luka avstro-ogrskega cesarstva.

Jugoslovanska vlada imenovala poslanike

Washington, D. C., 2. maja.—Poročilo iz Beograda pravi, da je jugoslovanska vlada imenovala poslanike za Ameriko, Veliko Britanijo in Rusijo. Stanoje Simić, član jugoslovanske delegacije na konferenci Združenih narodov v San Franciscu, je bil imenovan za poslanika v Washingtonu. General Vladimir Popović je bil imenovan za poslanika v Moskvi, dr. Ljuba Leončič pa za poslanika v Londonu.

Tatvina in ropi v Londonu

London, 2. maja.—Tatvine in ropi so na dnevnem redu v Londonu. Zaloga živih, blaga in drugih potrebščin so bile oplenjene in potem prodane na črnih tržiščih. Policijske avtoritete so apelirale na ljudstvo za pomoč, da ustavijo tatvine in rope. V dveh dneh so tatovi ukradli 14,000 jajc, 300,000 cigaret, mesa, čaja in kave v vrednosti več tisoč dolarjev.

Američani ujeli admirala Horthyja

Monakovo, Nemčija, 2. maja.—Čete ameriške sedme armade so ujele admirala Horthyja, bivšega ogrskega regenta, in dva nemška feldmaršala. Slednja sta Wilhelm Ritter von Leeb in Wilhelm List. Horthy je bil ujet v Wilheimu, južne Nemčije.

Nemške čete zapuščajo danske kraje

Stockholm, Švedska, 2. maja.—Poročila iz zanesljivih virov trdijo, da nemške čete odhajajo iz danskih krajev. Danska policija je prevzela oblast v več mestih, iz katerih so se Nemci umaknili.

Protifašistična vlada v Bosni

London, 2. maja.—Poročilo iz Beograda pravi, da je bila ustanovljena protifašistična vlada za Bosno in Hercegovino. Sedež te je v Sarajevu.

RAZVOJ VZGOJE V OSVOBOJENI SLOVENIJI

Okupacijski denar potegnjen iz obtoka

DALMACIJA DOBI- VA ŽIVILA

Washington, D. C., 2. maja.—Radio Moskva je citiral poročilo jugoslovanske časniške agenture Tanjug o razvoju vzgoje v osvobojenih slovenskih krajih. Pouk o administracijskih in političnih predmetih se je pričel v Novem mestu, Celju in drugih mestih. Čez tisoč dijakov je že absolviralo te šole. Med temi so zdravniki in bolničarke. Čez 2700 dijakov študira tečaje za uradnike ljudskih sodišč, administracijske in druge poklice.

Uradno, glasilo jugoslovanske vlade je objavilo odlok glede potegnitve okupacijskega denarja iz obtoka. Ta denar so nadomestili dinarji. Nemške okupacijske note ne bodo izmenjane. Vlada je določila tudi razmerje izmenjave. To je 100 srbskih dinarjev za pet jugoslovanskih dinarjev, 100 hrvaških kun za dva in pol dinarja, 100 bolgarskih levov za deset dinarjev, 100 albanskih frankov za 50 dinarjev, 100 italijanskih lir za 30 dinarjev in 100 ogrskih pengov za 100 dinarjev.

Za dolgotve, narejene v vojni, velja isto razmerje. V obtoku je 35,000,000 srbskih dinarjev v srbskih pokrajinah, okrog 120,000,000 kun pa v hrvaških pokrajinah. Radio Beograd poroča, da živila prihajajo v Dalmacijo, Liko, Hercegovino, Črno goro in Bosno. Dovažajo jih zavezniška letala na podlagi sklenjenega dogovora. Na delu v Jugoslaviji so uradni pomožne organizacije Združenih narodov (UNRRA). General Walker je naznanil da bodo zavezniški vojaški častniki ostali več tednov v Jugoslaviji in nadzirali razpčevanje živil.

Zavezniški letalci imajo baze v Jugoslaviji, s katerih vzpirajo napade na nemške komunikacijske linije. Letalci tudi podpirajo operacije enot jugoslovanske armade proti sovražniku.

Prvomajske proslave v Moskvi

Vojaška parada po ulicah

Moskva, 2. maja.—Maršal Stalin, člani generalnega štaba in diplomatični zborov so opazovali največjo vojaško paradu v Moskvi. Sto tisoč vojaških posadke je korakalo po mestnih ulicah.

Japonski poslanik Naotaka Sato je sedel v kotu diplomatskega zbora in molče opazoval razkazovanje mogočnosti ruske sile, ki se je pomikala preko Rdečega trga. Poleg Stalina so bili na odru maršal Klement Vorosilov, maršal Semjon Budenny in drugi visoki vojaški častniki ter politični voditelji. General Antonov, pomožni šef generalnega štaba, je v svojem govoru poveljeval uspehi rdečih armad, ki so osvobodile vsik del Evrope in zadale smrti udarce nemškim silam. Dejal je, da je Nemčija že izolirana in bo kmalu uničena.

Ko so se vršile proslave in parade, so v zraku nad Moskvo krožila bojna letala.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Zdržene drave (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto; \$3.00 za pol leta; \$1.50 za četrt leta; za Chicago in okolico Cook Co., \$7.50 za celo leto; \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00. Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglašev po dogovoru. Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštnino.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Zrušenje fašističnega stolpa

Ze dolgo ni bilo toliko in zgodovinsko tako važnih vesti iz razrušene Evrope kot ob koncu zadnjega tedna: Spojitev ruskih in anglo-ameriških čet pri Torgauu ob Elbi—padec Monakova in Milana—vlovitev in ustrelitev Mussolinija in njegovih glavnih padajev po italijanskih partizanih—nepotrjena vest o smrti Hitlerja (sedaj že potrjena)—prenagljena vest o kapitulaciji Nemčije—organiziranje nove avstrijske delavske vlade po dr. Karlu Rennerju—igranje "power politics" in napetosti na konferenci v San Franciscu. In še cela kopica manj važnih vesti.

Za žurnaliste pri velikih meščanskih dnevnikih so bili zadnji dnevi res—"manana." Ampak pri majhnih listih kot so naši—ves tisk priseljeniške generacije—komaj poberemo smetano in mnogo gre mimo nas nezabečenega in nekomentiranega; saj še veliki dnevniki niso ob takih dogodkih vsemu kos.

Vse te vesti značijo, da se je končno zrušil stolp nacifašistične sužnosti—da je konec najbolj brutalne in barbarske ere v vsej zgodovini človeštva. V zgodovini pomeni ta doba komaj minuto, toda koliko gorja je človeštvo prestalo v tej kratki dobi!!! In to predvsem v Evropi, kjer je tekla zibel zapadni civilizaciji, ki se je na eni strani, in to predvsem v slovetstvu, na polju znanja, aplikirane vede, tehnike in strojne produkcije dvignila tako visoko, na drugi strani se pa v barbarstvu ne more z njo kosati niti nobena najbolj kanibalska civilizacija.

Dokler zapadna civilizacija ne reši te svoje gorostasne paradokse, toliko časa bo vse kaj drugega kot—civilizacija. Javno je vsekakor, da dokler bo obstajal kapitalizem, izkoriščanje človeka po človeku, toliko časa se bo tudi ta naša "civilizacija" kopala v kanibalstvu in barbarizmu. Toda pomudimo se nekoliko pri velikih zgodovinskih dogodkih zadnjih dni.

Spojenja zavezniških armad ob Elbi najbrže niso bili nikjer bolj veseli kot v Rusiji. Ta spojitev pomeni silen triumf za rdečo armado, ki je doprinesla z ruskim ljudstvom vred največje žrtve za poraz nekoč nepremagljive Hitlerjeve morilne mašine. S tem ne mislimo čisto nič omaloževati velike hrabrosti in enake udarne moči anglo-ameriških sil, ki so z invazijo Francije napravile največji udar v tej vojni—sploh v vsej zgodovini tisočletnih vojn. Zdrbile so tudi skoraj nepremagljivo Siegfriedovo obrambno črto. Ampak ruske armade so od Stalingrada proti Berlinu zdrobile sto Hitlerjevih linij, ki so zahtevale še veliko večje žrtve kot so jih utrpeli anglo-zavezniške sile pri zdobitvi Siegfriedove črte. Zato vsaj v Ameriki gotovo nismo mogli občutiti tistega navdušenja in tistega ponosa kot so ga občutili v Rusiji ob invaziji Berlina in spojitvi rdeče armade z anglo-ameriški silami.

Ko smo čitali o tem velikem dogodku, smo si želeli, da bi bili na konferenci v San Franciscu, sploh na vseh mirovnih konferencah zbrani oni ruski in anglo-ameriški vojaki, ki so šli skozi ta strašni peklen in se v znak bratstva in solidarnosti objemali na bregovih reke Elbe. Če bi ti vojaki polagali temelje novi svetovni organizaciji in gradili mir namesto "visokih" državnikov, katerih imena se dnevno bleste v listih in se slišijo po radiu, smo sigurni, da bi bila to v resnici zadnja svetovna vojna. Ampak oni, ki prelivajo kri in puščajo svoja mlada življenja na bojiščih, ali pa se vračajo domov živčni in telesni invalidi, nimajo besede, kakšen naj bo mir. Oni so s preprostim ljudstvom vred le topovska krma in nositelji vseh vojnih bremen pa testu v rokah visokih državnikov, ki se razumejo na—"narodne interese," tajno diplomacijo in "power politics".

In Mussolini! "Sawdust Caesar"—po naše slammati mož, napihnjeni gromovnik. Kako se je šopiril in v svoji veliki domišljavosti in megalomaniji posnemal mogočnega imperatorja starega Rima! Toda kakor se je stari Rim sesul v prah, tako se je sesul v prah tudi Mussolinijev imperij. Razlika je v tem, da se je stari rimsko cesarstvo dvigalo in širilo, padalo in se razkrajalo 700 let, Mussolinijev imperij pa se je dvignil in sesul v prah v dobrih 20 letih.

Slava modernih "Cezarjev" je res kratka! Ampak dokler je trajala, so se Mussoliniju klanjali veliki in mali; in klanjali se mu niso samo v Italiji, marveč šrom vse Evrope in tudi v Ameriki je imel nebroj pristašev ne samo med Italijani, marveč med "najboljšo" družbo! Saj se spominjate, kako so mu naši "ekonomski rojalisti" in tudi diplomatje z vso katoliško hierarhijo vred peli slavo, ker je poskrbel, "da so vlaki točno vozili." Za fašistične žrtve, ki so trohnele ob zaporih in na infamnih Liparskih otokih, se velika "demokratska" gospoda ni zmenila! Še manj pa se je zmenila za Mussolinijevo brutalno in barbarsko raznarodovanje primorskih Slovencev in Hrvatov ter tirolskih Nemcev!

Ko smo čitali, kaj so milanski delavci napravili s tem "Sawdust Cezarjem," je nam v resnici arce kar poskočilo od veselja. To veselje bi bilo še toliko večje, ako bi tudi nemški delavci enako storili z infamnim Hitlerjem. Ampak on si je najbrže sam končal življenje, oziroma izgleda, da je za to delo najel svojega največjega krvnika Himmlerja. Slednje bi bilo še najbolj primerno—da največji sadiisti pokončajo drug drugega!

Da je na svetu še pravica, je dokaz to, da je Mussolini končal svoje infamno življenje tam, kjer je pričel svojo fašistično kariero—v Milanu. Ko so ga italijanski delavci zalotili blizu švicarske meje in ga po kratkem procesu ustrelili z njegovo ljubico in 16 fašističnimi glavarji vred, so njegovo truplo pripeljali v Milan. Tam so mu milanske mase priredile tak "pogreb," kakršnega do danes ni imel še noben visok zločinec—sploh niti noben pes ne! Storiše so z njim to, kar je on storil z Mateottijem! Le da je on storil ta svoj zločin tajno, milanski delavci pa so obračunali z njim na javnem trgu in ga za zaključek še obesili za pete... Kakor je živel, tako je končal!

Glasovi iz nasebina

NEKOLIKO RAZPRAVLJANJA

Bellingham, Wash. — V Prosveti vidim — ne prvič — strah pred tretjo in še hujšo svetovno vojno, ker se mir gradi na pesku... Tudi čitam zabavljanje proti Titu in Stalinu od strani znanega dopisnika.

Čudim se, kako je mogoče, da nekdo noče videti stvari tako kot so. Pokojni predsednik Roosevelt je vse storil, kar se da storiti v danih razmerah, za mir po zmagi. Prava podlaga za trajen mir bi bila le, če bi bil odpravljen sistem za profit. Tukaj sta dva nasprotujoča si sistema, v bistvu nespravljiva, in noben posameznik ne more delati čudežev. Zatorej ni nič čudnega, če so si razdelili sfero vpliva med seboj.

Kar se tiče malih narodov, so bili tako in tako predmet izkoriščanja, posebno v Jugoslaviji pod Aleksandrom. Menim, da ne bi bilo tako slabo, ako pride Jugoslavija v eno ali drugo sfero vpliva in bi imela svojo neodvisnost, kakor jo na primer ima Kanada v okviru Velike Britanije. Vse je odvisno od bodočih gospodarskih razmer. Ali bo dovolj kruha, obleke in strehe nad glavo? Če bo dovolj življenjskih potrebščin, potem bo tudi svobode, vsaj toliko kot je imamo posamezniki v Zedinjenih državah. Sicer pa je v Rusiji — če poročila ne lažejo — diskriminacija polti, vere in narodnosti strogo prepovedana, kar znači, da imajo enake pravice in dolžnosti vsi državljani. Ako bi kos Nemčije prišel pod sovjetsko oblast, bodo imeli lahko Nemci svojo kulturo, ne bodo pa se smeli oboroževati in pripravljati na novo vojno. Torej, kje je tukaj opravičilo za zapostavljanje malih narodov? Delavec je bil vedno in povsod izkoriščen. Samo po sebi je razumljivo, da ne povsod enako.

V USA imamo 48 držav, in vse so odvisne od Washingtona, D. C., vsaj kar se tiče trgovine. Niti ena posamezna država ne more sklepati trgovskih pogodb prav tako nima svojih reprezentantov pri tujih vladah nobena: ne more vojne napovedati, ne imeti svoje pošte ali kovati svojega denarja. Ali slišimo kaj zabavljanja, da so te države radi tega zaslužene? Kaj pa USSR? Ali so prebivalci posameznih držav zadovoljni s centralnim ustrojem Sovjetske unije? Ne verjamem, da se puntajo, kajti če bi se, bi o puntih gotovo kaj slišali, pač pa se hrabro bore na frontah in tudi v zaledju.

Svoboda se lahko izrablja na več načinov, prav tako kakor demokracijo. Kadar govori o svobodi reprezentant ali lastnik kakšnega velikega podjetja, katero mu prinaša masne dobičke, je jasno, kakšno svobodo on zagovarja. Pokojni jugoslovanski kralj Aleksander je bil tudi za

"svobodo in demokracijo," za svobodno izkoriščanje delavskega in kmetijskega naroda. Ampak kar je najbolj žalostno, je fakt, da se delavci, socialisti in komunisti, pripravajo med seboj. Ne bom na tem mestu ponavljal, kar so druge osebe, ki so priznane v javnosti, izpovedale o izrabljanju svobode od strani gotovih "socialistov," mogoče ne namenoma, vendar pa v korist reakcije. Eden teh problemov se ima rešiti na konferenci Združenih narodov. Ta problem je vprašanje poljske reprezentacije na konferenci. Ako čitaš buletine, ki jih izdaja poslaništvo USSR in jih primerjaš z uredniškimi članki v Prosveti, dobiš drugačen vtis. Osebe, imenovane v buletinu sovjetskega poslaništva, so bolj nagnjene reakciji v Londonu, poljski reakciji, kot sovjetom. Vendar jaz ne morem soditi o teh stvarih, ker nimam ne dovolj dokazov in ne izobrazbe, sodijo pa naj čitatelji, a naj ne pozabijo, kaj pravijo drugi, na primer pisatelj Louis Adamič.

Nekdo pa se celo norčuje iz znaka dostojanstva, iz hrastovega peresa, kakor da bi imel Tito po krivici tak znak, znak maršala. Če se ne motim, se tudi on šteje za socialista. Toda ni važno, če nekdo nosi znak te ali one vrste, važno pa je, kaj ta oseba dela. O Titu so se po nevalno izrazili tudi ameriški generali in niti enkrat še nismo slišali, da bi mu odrekli maršalsko dostojanstvo.

Da ne bom delal krivice našemu uredniku, naj omenim, da tudi Scott Nearing tako piše, namreč, da se zida bodoči mir na pesku... V prejšnjih člankih pa Nearing opozarja na rastočo moč sovjetov. V primeru, da bi prišlo do tretje svetovne vojne, bi bila ta vojna med sovjeti in zapadnimi silami. Kdo bi bil v eventualni vojni poražen? Sodite sami... Pripominim le toliko, da oni, ki danes posedujejo podzemsko bogastva in kolonije, ki izkoriščajo narode, imajo raj na tem svetu, ljudstva pa pekel, bodo predmet največjega sovraštva in mladina, ki pride domov iz vojne, ne bo šla v vojno proti Rusiji. Oni, ki danes zborujejo v San Franciscu, se tega prav gotovo zavedajo. Sicer pa je vojna št. 3 že tu in v Jugoslaviji je zelo uspešna, ne ve pa se še za Grčijo, koliko uspeha bo dosegla z ostalimi evropskimi narodi, kateri so pripravljeni za drugačen sistem.

Ne strinjam se z urednikom glede Nemčije. Če Nemci dobe svobodo, bodo zopet kuhali masčevanje. Dobili so dovolj svobode in z njo Porurje, Avstrijo, velik kos Čehoslovaške. In to brez kakih posebnih težkoč. Seve, vse to so jim dali kapitalisti z namenom, da bodo napadli Sovjetsko unijo. Niso

pa bili vsi kapitalisti tega mnenja, kajti na priporočilo predsednika Roosevelta, ki je bil po mnenju nekaterih tudi kapitalist, so priskočili Rusji na pomoč. Tako vidimo, da tudi kapitalisti niso vedno enakih mial. Kar koli bodo zaključili na konferenci Združenih narodov, zakona narave ne bo nihče spreminil! Vse se menja in spreminja: staro pada, mlado raste.

George Gornik.

SPOMIN NA MOŽA IN SKRŠ ZA SINOMI

Clatsop, Pa. — Dne 8. maja bo preteklo 20 let, odkar je smrt utrgala nit življenja mojemu možu in očetu mojih otrok Vincencu Drnaču. Ugrabila nam je najdražje bitje, katero ne more nadomestiti nobeno še tako dobro srce. Blag mu spomin! Sedaj smo v začetku maja in pričelo se bo topleje vreme. Z željo pričakujemo, da nam bi zasijalo sonce svobode in miru in da bi prenehala vladati po svetu sama otožnost in žalost. Matere so v neprestanem strahu za svojimi sinovi, ki se bojujejo po vseh bojiščih sveta.

Tudi jaz imam sinove v vojni. Eden se nahaja neke v Indiji, dva pa neke na južnem Pacifiku. Tudi jaz sem v velikih skrbih, da se jim ne bi kaj hudega zgodilo. Želim, da bi se čim prej srečni in zdravi povrnil domov. Materam, katere so izgubile svoje sinove v tej strašni človeški moriji, izražam svoje globoko sožalje.

Frances Drnač.

DRUŠTVENA SEJA

Herminal, Pa. — V nedeljo, 6. maja, se bo vršila seja, in sicer ob eni popoldne. Razpravljali bomo glede popravila dvorane. Po tej seji bo sledila seja društva št. 87 SNPJ, na kateri bomo volili delegata za 13. redno konvencijo SNPJ. (Dospelo preporno za sredo. — Ured.)

Anton Zornik, tajnik.

MODROVANJE O KAPITALIZMU IN DRUGO

Cleveland, O. — Šele danes sem poiskal Prosveto, da vidim, če sem resnično hvalil ameriške kapitaliste v mojem dopisu, kakor mi nekateri očitajo. In, bogami, nikjer ne vidim niti ene pohvalne besede za industrijske maganate.

Torej, kaj pa je vendar? Ljubljanci so vprašali, ko so videli opernega pevca v copatu, pojoč arije, kaj se mož tako jezi. Kritiki, ki so se pripelžili kakor kuščarji na sonce, mi očitajo delo na polučin, češ, da sem delal ves čas depresije, zato nisem občutil Hooverjeve krize. Kdor trdi, da je bogatel Ameriko, ta laže. Amerika je bila bogata že leta, predno je kdo vedel o kakšnem dolarju. Bogastvo ji je nakupila priroda in ne žulji delavcev. To njeno bogastvo je bilo in ga je še vedno v rudah, jezerih, morju, oljnih vrelcih in drugih naravnih zakladih. In zato sva ti in jaz v tej deželi.

Pred bledolčniki so prebivali v tej deželi rdečolčniki. Oni se za naravno bogastva niso brigali, temveč jim je šla po glavi samo divjačina, s katero so se preživljali. Kljub temu pa so imeli vojne med seboj, prav tako kakor jih imamo danes. Tudi jaz se moram bojevati z mojimi nasprotniki, ki ne morejo najti drugega madeža na meni kot to, da sem delal stalno v času depresije, to pa je po njih mnenju kapitalizem.

Ko je prišel v to deželo bledolčnik, kakor ga je imenoval rdečolčnik, ni našel na Wall streetu ne bankirjev in ne kapitalistov, ki bi mu dali delo, da bi si žulil roke. Prav tako ni našel ne metropole in ne slovenskih kranjskih klobas, ali piva, potice, ohljskega vina itd.

Leta 1620 so se z barko pripeljali angleški puritan, toda ne mimo kipa Svobode, temveč so se izkreali z ladje Mayflower na skali Plymouth. Te ladje pa ni gonila para, kakor jih goni danes, temveč jadra. Rečem vam, prvi naselenci so bili drzni in drzni so postali tudi njih potomci, kateri so znali izkoriščati naravne zaklade bogate dežele. Na podlogi tega bogastva je bil pozneje tiskan dolar. Bogastvo zemlje so tudi sončni žarki, ki prihajajo od zgoraj, iz nebes, kakor so verovali ljudje v starih časih in verujejo mnogi tudi danes. Da, zgoraj je Bog, ki so ga nazivali Indijanci mani-

Newyorški učitelji, organizirani v uniji CIO, bodo na svoji deveti letni vslojni konferenci počastili tudi spomin na one učitelje, ki so padli v tej vojni. To bodo storili z odkritjem spominne plošče, ki jo je izdelal kipar Jose de Creeft. Poleg njega sta unijska odbornika.

tou, mi pa mu pravimo sonce. Sonce nam daje življenje. Indijane Thunderwater, katerega sem sam slišal, je zabrusil belokožo: "Vi ste se posmehovali našemu manitou, ampak brez njega ne bi bilo življenja."

Zedinjene države so obljudele z raznimi narodi. Med prvimi naselenci, ki so se naselili na severni strani kontinenta, so bili Angleži, pa če jih ljubši ali pa ne. Tudi Francozi so se naselili, ki pa niso iskali zlata kot Spanci, temveč so pričeli trgovati s kožami divjih živali, katere so smatrali za isto kot zlato, kajti kože so drago prodajali v Evropi. Tukaj lahko vidiš, kako se je pričel biznis v tej bogati deželi. Tako se je pričelo naseljevanje v Ameriki, nakar so šli v Ameriko, v deželo dolarjev, tudi sosedov Tonč, Hrastov Janez, Urbančev Tine in "Big" Tony, da so plačali dolgeve in dote na svojih grunthih.

Dejal sem, da so bili prvi naselenci drzni. Drznost je bila potrebna, kajti drugače se je človeku hudo godilo. Kdor je čital o navalu zlatoiskalcev v Californiji in l. 1898 v Alaski, mu je znana drznost pustolovcev, ki so hoteli čez noč obogatiti. Alaska je bila last Rusije in pod njeno kontrolo, a tam ni bilo hrabrih Rusov, ki bi šli iskati sreče, kakor so se našli v Ameriki. Dopisnik smatra te ljudi za drzne igralce. Če bo, bo, pa če tudi riskirajo življenje. Mojemu kritiku dajem na znanje, da je marsikateri, ki ni imel žuljev, vse zaigral na borzi, nato pa izvršil samomor. Marsikdo, ki je s tveganjem svojega življenja nabral zlatega prahu v Alaski, ga je v nekaj dneh pri "švindlerjih" izgubil in povrhu še življenje.

Enako so riskirali podjetniki. Če bo, bo, če ne, ne. Čestokrat se je zgodilo, da so delnice izvoledenele in oni, ki je hotel postati kapitalist, je prenehal dihati. Nekateri pa so uspeli in potrebovali so delavskih rok, da so jim pomagale izkoristiti naravne zaklade. Seveda, te roke so se nalezele žuljev, kapitalist pa je bogatel. In delavec je delal zanj in za plačilo dobil veliko meseno klobaso, a zemlja je bila radi tega revnejša na svojem naravnem bogastvu. Ne samo kapitalist, temveč tudi delavec je pomagal ropati naravne zaklade. Sedaj pa se delavec jezi, ker misli, da je kapitalist preveč odesel. Toda ko bo konec njega in delavca, bosta oba šla nazaj k njej, katero sta ropala — v zemljo.

Yes, ubogi delavci so različni. Nekateri so zato revni, ker so bili res nesrečni, drugi pa so si sami krivi revščine. Slednji so bogateli druge. In zakaj ne? Spominjam se neke veselice. Neki rojak ga je imel pod kapo in ponujal je dvajsetak društvenemu tajniku. No, tajnik je vzel denar in ga podaril za Slovenski dom. Ko pa je prišla Hooverjeva "prosperiteta," pa dotičnik ni imel denarja, da bi plačal asessment in ne za hrano in stanovanje. Dobro, da ni imel otrok. Tudi ameriški državljani ni bil, zato mu niso hoteli dati dela pri WPA. In, je že tretjič prvi papir, a zgubil je vse tri. Potem je prišel k temu socialistu, ki nosi zastavo, in kljub temu, da nimam rad pijance, sem se pobrigal, da je zopet dobil prvi papir in dobil delo pri WPA. Kje pa je moje plačilo? Ljudje me napadajo, namreč oni, ki poznajo le samo sebe,

Andrija Bortulovjch.

PRISPEVKI ZA STARO DOMOVINO

Richmond, Cal. — Jugoslovani iz Richmonda, Cal., smo zopet zbrali lepo vsoto v pomoč našemu hrabremu narodu v Jugoslaviji. Prispevke smo nabirali od hiše do hiše.

Prispevali so sledeči: Pete Krulcich, \$25; Andro Bartulovich, \$25; Pete Pauletich, \$15; po \$10: Mike Mikac, Joseph in Paulina Ruzic, Marko Salle, Jack Grbac, Martin Atalich, Tom Atalich, George Jerkovich, Joe Kovacevich, Dane Radokovich in Gabriel Jerkovich; po \$5: Tony Roko, John Grabar, George Atalich, Marko Salle Pl. Richmond, Mate Ujdur, Mrs. Frank Silva, Anton Shubat, Anton Sernach, Matt Brajkovich, John Sankovich, John Pleich ml., Anton Stemberger, Victor Fernelja, Matt Radosevich, Tony Poceak, Mijo Ujdur, John Forsa, Joseph Spincich, Nick Ures, Jennie in Slava Ruzich, Tony Brnovich, Martin Prich, John Greina, John in Mary Salle, Vinko Radosevich, Vicko Sukor, Barisa Anticich, Matt Radich, Carlo in Erna Klobas, Joe Jelaca, Pete Buzdon, John Turkovich, Tony Cinko, Joe Ju-kich.

Poleg zgoraj navedenih so prispevale tri osebe po \$3, enajst po \$2, ena \$1.50 in 21 oseb po \$1. Skupni prispevki znašajo \$388.50. Denar je bil poslan Martinu Krasichu, glavnemu blagajniku HBZ.

V imenu odbora se vsem najlepše zahvaljujem.

Andrija Bortulovjch.

Kot je razvidno s slike, so tudi otroci na Čehoslovaškem potrebovali zunanje pomoči. Obleke, obutev, posteljno perilo in hrano pridno zbirajo tudi ameriški Čehi in Slovaki.

Domača fronta

Office of War Information
Washington, D. C.

PROŠNJA STRICA SAMA

Washington.—Vlada mora pro-
ti svoje državljanke ta teden
naslednje:

Oddajte nepotrebno obleko,
vse in posteljino vojnim žr-
tvam, katerih položaj je obupen.
Vojna darila pošljite ta teden
najbližji nabiralni postaji.

Obdelajte zdaj svoj "Victory"
za 1945. Sedanje pomanjka-
je živila na svetu je vzrok, da
to delo na domači fronti zdaj
potrebno kot kdajkoli prej.
Pomagajte ublažiti krizo bol-
ničkarn, ako ste izurjena, toda ne-
poslena bolničarka—vrnite se
svoj posel, bodisi za ves dan
deloma.

Pomagajte dovažati vojaške
trebe na fronto s tem, da vz-
ete službo v eni od sto tovarn
vornih avtomobilov, katerim
manjka 5,400 delavcev.

**ODMERKI BENCINA
OVEČANI PO ZMAGI**

Washington.—Administrator
ester Bowles je izjavil, da je
Office of Price Administration
de volje pripravljen zvišati od-
merke bencina ravno tako brzo
bodo na razpolago dodatne
litine za civilno uporabo v
vornih avtomobilih. "Računati
remo", je dejal, "da bo osta-
o odbitku nekaterih drugih
reb približno 170,000 sodov na
n, katere bomo mogli dodati k
am 547,000 sodom, katere do-
vajo zdaj civilni avtomobili-
vsak dan. To bi omogočilo
im, ki imajo odmerke "A", da
tajo na dan po 2 milj. več. Za-
no pa, in vse dotlej, dokler
pride do novih dodelitev, je
nacija bencina ravno tako
na in težka kot kdajkoli v tej
jni. Prepričan sem, da bo
most sodelovala z War Price
d Rationing boardi, tako da
vsak lastnik avtomobila
jel, kar mu gre in ne več."

DRAVNIŠKE WAC

Washington.—Narajačjoča in-
ktivnost vojne na Pacifiku in
Evropi je silno povišala šte-
na naših ranjencev. Po 30,000
ranjencev je poslanih v vojaške
lišnice v tej deželi vsak me-
iz prekomorskih krajev. Vsa
vojaška bolničarka mora skr-
ti zdaj za 26 bolniških postelj
ar je skoro dvakrat toliko kot
ena oseba dobro oskrbeti.
si silnega pomanjkanja voja-
ni bolničark je treba poslovno
nje vsake posamezne med
mi izkoristiti tako dobro kot
mogoče. WAC jim morejo po-
gati v mnogih ozirih. Ako se
bo prijavilo več žena v WAC
pital Companies, bo zdrav-
je ranjencev oteženo in
i dolgotrajno. Prijavite se
prej WAC Hospital kompa-
am.

**POMAGAJTE PREPREČITI
POŽARNE**

Washington.—Zdaj, ko vabi
ko pomladansko vreme na
ilijone ljudi v z gozdovi obra-
ne kraje na piknike, na ribo-
v in avtomobilske izlete, sva-
Vladni uradi vse Amerikan-
pred gozdnimi požari, ki po-
ročajo ogromne škode. Uradi
lašajo potrebo držati se na-
njih načel:

1. Ugasnite svoje cigarete; ne
ite jih malomarno skozi ok-
v avtomobila na cesto ali v goz-
na tla.

2. Ogaže v taboru ugasnite z
o ali blatom.

3. Ne vržite nikdar proč vže-
e, katere niste popolnoma
amili.

4. Predno zapalite grmovje,
o ali odpadke, poizvedite
de pravil in če je potrebno po-
no dovoljenje, preskrbite si
A potem ravnajte previdno.

5. Previdnost in premišlje-
ta bosta preprečili devet gozd-
požarov od desetih, zakriv-
nih od ljudi.

6. Vsako leto požro požari skoro
100,000 delovnih dni; uničijo pa
množico divjadi in uniči-
naravne lepote Amerike.

**PREVOZNE OLAJŠAVE
AMERICAN**

Washington.—Col. J. Monroe
n, ravnatelj urada za voj-
transport, je naznanil, da bo
leto poleti preklicane različ-

ne olajšave za potovanje otrok
v otroška poletna taborišča. Po-
vedal je, da radi kritičnega se-
danjega položaja železniškega
prometa in radi potrebe, da se
štedi delavske sile in gorivo, ne
bo mogoče dovoliti posebnih vla-
kov ali posebnih sekcij v navad-
nih vlakih. To pomeni, je pou-
daril, da bodo morali ravnatelji
taborišč gledati na to, da bodo
potovanja razdeljena na daljšo
dobo kot do zdaj, tako da bodo
železnice in stanju skrbeti zanje.

ZENE SO POTREBNE

Washington.—Žene Ameri-
ke imajo izpolnjevati eno najtež-
jih nalog te vojne—skrbeti mo-
rajo za nego naših ranjencev in
čuvati njihova življenja. Vsaka
žena bo našla mesto v tej sploš-
ni krizi. Vse žene, izvečane ali
ne, mlade ali stare, morejo po-
magati neposredno ali posredno.
Pozivamo jih nujno, naj se javijo
v svojih lokalnih postajah Rde-
čega križa, kjer bodo zvedele,
kje in kako bodo mogle pomagati
najbolj učinkovito.

PROTI ČRNMU TRGU

Washington.—Thomas I.
Emerson, podravatelj za izved-
bo določb Office of Price Ad-
ministration, je dejal v svoji iz-
javi pred senatnim podkomite-
jem za poljedelstvo, ki raziskuje
je razmere na živilskem trgu,
da so "vse dežele v vojni brez
izjeme morale požreti grenkobo
spoznanja, da so črni trgi neizog-
ibno povezani s pomanjkanjem
v vojnem času. Resni črni trgi
so se razvili v vseh deželah, ki
so zapletene v vojno.

"Uspehi ameriškega naroda v
pobijanju črne trgovine so bili
do zdaj zavidanja vredni. Mno-
gi vojni korespondenti so potrdi-
li, na podlagi svojega znanja
razmer črne trgovine v drugih
deželah, da je črni trg v Ameriki
mnogo manj pereč kot v kateri-
koli drugi veliki državi, zaple-
teni v vojno. To je celo prese-
netilo mnogo ljudi, ki se niso
zavedali, kako zelo resno se je
ameriški narod poglubil v pro-
bleme vojne. Keč so osnovali
svoje pričakovanje na razmere,
katere nam je prinesla prohibi-
cija, so pričakovali, da bo naša
kontrola cen slično propadla,
skupaj s kontrolo stanarin in ra-
cioniranjem.

"Dejstvo, da do tega poloma
ni prišlo, in da smo ravno na-
sprotno na večini polj celo na-
predovali v svoji borbi proti čr-
ni trgovini, je v prvi vrsti pri-
pisati pameti in patriotizmu
ameriškega naroda in ameriških
trgovcev, a v drugi vrsti tudi na-
ši večji izkušnosti v borbi proti
črnemu trgu.

"Pred letom dni je bil črni trg
v bencinom najtežji problem,
katerega smo imeli na rokah.
Najboljše ceno smo trdile, da
je bilo v marcu leta 1944 upo-
rabljenega najmanj 5% vsega
bencina na podlagi ukradenih
ali ponarejenih odmerkov. V
teku preteklega leta smo dose-
li velikanske uspehe pri pobija-
nju te sleparske trgovine. Danes
nam povedo najbolj zanesljive
cenitve, da je črni trg v bencinu
padel pod 1 odstotek. Slične

"THIS IS MY RACKET BUDDY!"

Ameriški bankirski zvezi ne diši mednarodna banka, organizirana in kontrolirana po vladah združenih narodov, katere namen bil pospeševanje mednarodne trgovine in stabilizacijo valut. Ameriški velebankirji smatrajo tudi mednarodni bankirski posel za svoj—"raket." zato so proti sprejetju bretonwoodskega načrta.

Filmaka in oderska igralka June Knight reše torje ob priliki dvestoletnice vojaške kantine, katero je ustanovila in jo vzdržuje v New Yorku unija Screen Office & Professional Employees Guild. Vojaki se v njeni družbi kar domače počutijo.

Poročilo s konference

San Francisco, 28. apr.—So-
botni dopoldanski seji je pred-
sedoval zunanji minister Kitaj-
ske T. V. Soong. Prvi govornik
je bil Jan Masaryk iz Če-
hoslovake. On ni priporočal
kajih posebnih sprememb kon-
ferenci združenih narodov. De-
jal je, da se Čehoslovakija za-
nese na štiri velesile, "katerim
tudi izroča svojo državo v var-
nost..." Pri tem je imel v
mislih Rusijo, katero je pogosto
omenil v govoru. Posebno hval-
ležno se je izražal o hrabrosti
in zaslugah rdeče armade. Ko
je omenil, da je ravno prejel
poročilo, da je rdeča armada
osvobodila Brno, drugo največje
mesto v Čehoslovakiji, je žel
burno odobravanje.

Dalje so bili predstavljeni
delegatje iz Egipta, Hondurasa,
Indije, Irana, Holandske in Le-
banona. Egiptski delegat se je
izrazil, da se on nikakor ne stri-
nja, da bi štiri velesile igrale
dominantno vlogo. "Mi ne raču-
namo na uspešno delo te or-
ganizacije, če so porotniki in
sodniki ene in iste osebe," je
dejal. On je predlagal, da se
vrhovni svet, ki bo imel nalogo,
da ustavi vsako bodočo agresijo,
razširi z 11 na 14 članov. S
tem bi se dalo več državam re-
prezentacijo in pri vsaki sank-
ciji bi bilo treba osem glasov
večine namesto šest.

Popoldanski seji je predse-
dal ruski zunanji komisar Mo-
lotov. Sejo je vodil v ruščini,
toda njegovi stavki so bili sproti
prevajani v angleščino. Pred-
stavil je govornike iz Salvador-
ja, Grčije, Filipinov in Urugva-
ja. Grški delegat je govoril
najbolj konstruktivno. Podal je
dobro sliko o situaciji v Grčiji
in orisal žrtve, ki jih je mala
Grčija doprinesla v tej vojni.
"Izgubili smo vse v tej vojni,"
je dejal, "ostala je nam le čast
in ponos. Kot taki prihajamo
pred to konferenco in polagamo
tu zahteve, da Atlantski čarter
in zaključki, sprejeti na tej kon-
ferenci, postanejo mero in kri
in efektivno orodje, s katerim

uspehe smo imeli tudi na polju
prodaje svežega sadja in zele-
njave in tudi v mnogih drugih
živilih."

bo mogoče preprečiti vse na-
daljnje vojne in dati malim na-
rodom politično svobodo in eko-
nomsko spodbudnost."

Na pondelkovi seji pričakuje-
mo govora jugoslovanskega de-
legata Ivana Subašiča. Rusija
je obnovila zahtevo, da se po-
vabi delegacijo varšavske vlade,
in to brez vsakega kompromisa.
Leo Krzycki, predsednik Vse-
slovanskega kongresa in Polj-
skega delavskega sveta, je za
pondeljek sklical častniško kon-
ferenco. Govori, se, da je
iz Varšave prejel važen kablo-
gram, ki se tiče poljskega vpra-
šanja. To vprašanje je še vedno
žoga, s katero se igrajo diplo-
matje.

Anthony F. Zagar.

Jugoslovanska de- legacija odpotovala

V petek 20. apr. ob desetih
zvečer je jugoslovanska delega-
cija za mednarodno konferenco
v San Franciscu odpotovala s
posebnim vlakom iz New Yorka.
Poslanik Jugoslavije Stanoje Si-
mić je isti dan odpotoval v
Washington, kjer bo sprejet od
predsednika Trumana, da izroči
poverilnico. Po izročitvi pove-
rilnice bo poslanik Stanoje Si-
mić potoval v San Franciscu, da
se pridruži jugoslovanski dele-
gaciji.

Konferenca v San Franciscu
se obdržava v času, ko se vojne
operacije v Evropi približujejo
zmagoslavnemu koncu. Zato ni
treba pričakovati, da bodo raz-
govori v San Franciscu imeli
kakršnekoli zveze z razvojem
vojnih operacij proti Nemčiji.
Vojna proti sovražniškim silam
vedno bolj prestopa iz vojaške-
ga v politično in gospodarsko
področje. Konferenca v San
Franciscu bo razbila tudi zad-
nje nemške nade za ustvarjenje
nesloge med zavezniki in poko-
pala vse fašistične načrte, da iz-
zove nemir v Evropi.

Konferenca v San Franciscu
je svetovno zgodovinskega zna-
čaja. Nima značaja mirovne
konference in se zato ne bo
ukvarjala z vprašanjem ureja-
vanja mej in tudi ne s teritori-
jalnim vprašanjem, ki zanima
posamezne države. Prav tako
konferenca ne bo razpravljala o
bodočem statusu Nemčije. Kon-
ferenca v San Franciscu ima
razpravljati o velikem številu
drugih važnih problemov, od ka-
terih uspešnih rešitev zavisi si-
gurnost Zedinjenih narodov in
mir sveta. Njena glavna naloga
je, da ustvari aparat za novo Li-
go narodov, ki bo garantirala
varnost Zedinjenih narodov in
svetovni mir. Lahko se reče, da
od njenih zaključkov v veliki
meri zavisi bodoči tok svetovne
zgodovine.

Kot baza za razgovore na kon-
ferenci v San Franciscu bodo
služili zaključki konference v
Dumbraton Oanku. Predvideno
je, da bo konferenca v početku
obdržala deset plenarnih sej in
pozneje bo delo konference pre-
nešeno na poedine komisije. Ple-
narnim sejam bo poleg delega-
tov prisostvovalo 15,000 oseb iz
političnega in javnega življenja
Amerike in sveta.

Preko 1,000 delegatov je pri-
spelo že pred nekaj dnevi v San
Franciscu in od tedaj vsakodnev-
no prihajajo ostali delegatje z
avioni, ladjami in transkonti-
nentalnimi posebnimi vlaki. Dne
18. apr. je iz New Yorka odpo-
toval prvi poseben vlak v San
Franciscu s predstavniki časopi-
sov, radia in kinematografskih

Slovenska partizanska pesem

Zbral in uredil Mile Klopčič

Zorin:

V nove zarje

Mi gremo naprej
kot silen vihar
v široka, svobodna obzorja;
tja preko gora
in preko voda
vse dalje do našega morja.

Ponosno v nebo
naš prapor vihra,
na njem rdeča zvezda se svetli;
neviden napis
ta prapor krasi:
zmagati ali umreti!

V srcih pogum
in na licih nasmeih —
ni strah nas začrtane poti;
tako gremo mi
skoz temo noči
velikemu jutru nasproti!

Anton Korošec:

Romanca

Sredi bajonetov, pušk in mitraljez
dostikrat se spomnim naših belih brez.

Tam v cvetočem gaju sva sama ležala
in v neskončnem miru tiho šepetala.

Okrog naju so čebele pile med,
mravlje so dršle ti čez vrat razpet,

hrošči pisani brzeli čez gredice,
bel metulj ti je poljubil belo, belo lice.

Sanjale nocoj so se mi strašne sanje,
bilo je sredi iste te kotanje:

Sredi polja mlad vojak leži,
sredi čela se blešči mu kapljica krvi.

Anton Korošec:

Dve pismi

Materino pismo:

"Zakaj ne pišeš nič domov?
Vsaj eno samo drobno pismo...
Do zdaj ga še dobili nismo,
in tudi drugih ne glasovi!"

Kako se tam ti kaj godi?
Si zdrav? Pri tebi je v navadi,
da boš spomlad se prehladil,
če dež le malo porosi.

Pri nas doma smo zdravi vsi,
otroci rastejo počasi,
pa smo veseli, zdravi, včasih
le mene v prsih zaboli.

Nič novega ni z naših laz,
samo to, da se Jokelj ženi.
Odkar odšel si, od jeseni
še vedno je enako mraz.

Pa kmalu bo prišla pomlad,
povsod se bo začelo delo,
rastline vzkljuje veselo.
Midva sva stara z atom, mlad

si ti, močan in velik, čvrst!
Pomagal atu si orati,
na Mahu meni pa rahljati
na vrtu težko, mokro prst.

Čebelam panje bi odkril,
škropil cvetoče, sadno drevje,
po drva hodil na gričevje,
do smrti z nama skup bi bil.

Oženil bi se na jesen,
na stara leta bi zibala
dva tvoja lepa sinčka zala —
Kaj pišem? To je le moj sen!

Ti pa odšel si ravno zdaj,
ko vojska bije se, k vojakom.
Da konca skoraj bi dočakal,
da vrnil bi se spet nazaj!

Če ubijejo te... Jaz ne vem,
kaj blede se ubogi glavi...
Ubit si ležal v snu na travi.
Na to pomisliti ne smem.

Želim ti srečo ko za god,
kot mora mati jo želiti,
želim ti srečo vso na sveti
na tvojo negotovo pot.

Sinov odgovori:

Goreče solze iz oči
na Vaše pismo so privrele.
Že dolgo niso več vesele,
kako ste dobro sanjali!

Za vas zares sem že umrl,
za tihe Laze in njih cvetje,
za njih zeleno razodetje.
Kot v deblo hojavo se črv

enkrat za vselej v lub zaje,
vsega prevotli in prevrta,
tako je študij moj prevrtal
preprosto kmečko mi sree!

Oženil se ne bom nikdar!
Od daleč le bom gledal srečo,
igral na dušo bom drhtečo,
nepokoj bo moj gospodar.

Doslej rodil sem le osat,
vendar se nisem pogospodil,
zato mogoče le obrodil
nekoč bom dober žlahten sad.

Zares, če le ne bom ubit,
če ne požge požar me bojni,
in ravno v tej poslednji vojni,
ko naše sonce gre v zenit.

Bodite zdravi še naprej!
Pozdravite tri naše krave,
drevesa in zelena travo!
Pozdravite jih za vselej...

(Pripomba: Avtor gornjih pesmi je padel v naši borbi.)

Preseljenka v lagerju:

Molitev mrtve izgnanke

Tako smo čitali iz knjige svete,
ko srečni, zdravi še doma smo bili,
mučenci mnogi v zemlji niso zgnili,
njihove duše k svetim so prišlete.

In romali so na grobove svete,
trohljivosti oteto njih telo čistili,
so srečno si življenje izprosil,
zgubljene duše so bile otete.

Moj sin je padel kot mučenec v gori.
Nihče ne hodi mu prižigat sveče,
in večno uspavanko pojo mu bori.

"Usmili Bog se matere trpeče,
vsaj enkrat naj obiščem grob na gori,
nato zatisnem naj oči skeleče."

operatorjev. Naslednji dan so
odpotovali iz New Yorka še štir-
je posebni vlaki.

Za časa svojega bivanja v
Ameriki je jugoslovanska dele-
gacija prejela veliko številu
uglednih predstavnikov ameri-
škega javnega življenja in časo-
pisja, kakor tudi predstavnike
jugoslovanskih izseljenških or-
ganizacij. Poleg tega je na na-
slov jugoslovanskega poslanika
Simića dospelo veliko številu li-
sem in brzojavnih pozdravov iz
vseh krajev Zedinjenih držav in
držav južne Amerike, v katerih
žive naši izseljenci.—ZOJSA.

In memoriam

Ob smrti predsednika Roose-
velta je predsednik Združenega
odborna Zlatko Baloković poslal
njegovi ženi in novemu predse-
dniku Združenih držav v imenu
ameriških Jugoslovancev sledeče
izraze sožalja:

Mrs. Eleanor Roosevelt
The White House
Washington, D. C.

Globoko potrti ob smrti naš-
ega velikega in ljubljenega pred-
sednika in vrhovnega koman-
danta, prvoborca za svobodo, de-
mokratijsko in mir, ne samo za naš
narod, temveč za ves svet, Zdru-
ženi odbor jugoslovanskih Ame-
rikancev želi, da Vam izrazi svo-
je najiskrenejše sožalje in ob-

ljublja, da bo delal, da pripomo-
re k uresničenju njegovih veli-
kih idealov, da tako pomaga k
izgraditvi sveta, s katerim se bo
njegov večni duh ponosil.

Zlatko Baloković, predsednik.

Predsednik Harry S. Truman
The White House
Washington, D. C.

Pri prevzemanju dolžnosti in
velikih odgovornosti Vašega vi-
sokega položaja Združeni odbor
jugoslovanskih Amerikancev
Vas želi uveriti o svoji vsestran-
ski podpori, znajoč da boste Vi
verno izpeljali delo, katero je
započel Vaš veliki prednik in
hrabri voditelj za dosedo traj-
nega svetovnega miru potom
mednarodnega sodelovanja.

Zlatko Baloković, predsednik.

**Tujerodni delavci
v Nemčiji—partizani**

Bern. (ONA).—Čedalje več
vesti prihaja sem, da se je raz-
vilo v velenem mestu Stuttgartu ve-
liko središče partizanskega gli-
banja, ki je začelo borbo proti
nacistom.

Te partizanske sile sestavljajo
oddelki pobeglih Rusov, Polja-
kov, Francozov, Holancev in
drugih delavcev-službe. Ko
so se razširile vesti o bližanju
francoske armade, je nastala v
mestu zmešnjava; ogrožje na-

cistične stranke in njene admi-
nistracije se je podrla, ker so
vsi višji uradniki pobrali svoja
šila in kopita in jo pobrali
proti vzhodu. Tedaj so pričele
z vseh strani prihajati v mesto
sile teh osvoboditvenih službenih
delavcev.

Prevzeli so vse; administra-
cijo, lokalne zaloge živeža in vse
drugo. Naenkrat so trgovine
prodajale zaloge živeža brez od-
merkov — prvič po dolgih letih
strogega racioniranja. Kdor je
le hotel, si je mogel kupiti
surovega masla, jajce na tucate,
mesa, sira itd.

Zanimivo je dejstvo, da so vsi
nacisti pobegnili kljub temu, da
so francoske predstraže še ved-
no oddaljene najmanj 40 km od
obronkov mesta. Glasom teh
poročil vlada zdaj nad mestom
nekak sovjet, sestavljen iz Ru-
sov in Poljakov in par starih
nemških socialistov.

Na svojem divjem begu so
nacisti pustili za seboj velike
zaloge živil, tako da zadostujejo
ne le za potrebe partizanov,
temveč tudi za večino meščanov
Stuttgarta.

Isto se je baje zgodilo tudi v
Ulmu, približno 70 km bolj proti
jugovzhodu. Tudi tam so lokalni
nacisti pobegnili v Monakovo.

Najzanesljivejše dnevne de-
lavske vesti so v dnevniku "Pro-
sveti." Ali jih čitate vsak dan?

RDEČA KOKARDA

Roman iz velike francoske revolucije

STANLEY WEYMAN

(Nadaljevanje)

Mehanično sem vstopil z njim vred, bolj zamišljen v prošlost nego v sedanost. Toda že na pragu sosednje sobe, v kateri je gorel lestenec, med tem ko so bile oknice zaprte, sem se vzdramil kakor iz sanj. V nasprotnem koncu sobe je ležala gospa de Saint-Alais na postelji, podprta z visokim kupom blazin. Obstal sem. Na njenih licih sta žareli dve rdeči lisi, ki sta delali obraz še bolj bled in bleščal njenih oči še bolj bolesten; a to dvojico ni bilo tisto, kar me je najbolj presunilo, niti ne to, da je med govorjenjem zlovesče držala za odojo. Pograbilo me je marveč nekaj neopredeljivega v njenem izrazu, nekaj tako neskladnega s položajem, da sem kar osupnil in odneval.

Markiza je opazila moje obotavljanje ter mi ga je jela očitati z veseljem, malce spakljivim glasom, ki mi je strašneje od najbolj patetičnih besed razodel brezupno resnico.

"Dobrodošli, gospod vikont, le naprej," je dejala. "Vendarle me veseli videti, da vas sramežljivost še ni povsem minila. Toda ne bojte se, ne bomo prestrogi do vas. Kesanje, tudi če je pozno, je vselej treba šteti človeku v zaslugu... A kje je moja pahljača, Deniza? Daj mi pahljačo, mala!"

Deniza je zadušila ihtenje, s katerim se je borila, ter vstala s svojega stola ob postelji; že sem se zbal, da bo njena bol udarila na dan. Toda gospa Catinotova je rešila položaj. Urno je vzela svojo pahljačo z bližnjega podstavka in s trdnjo roko potisnila deklico nazaj.

"Hvala, dragica," je rekla gospa de Saint-Alais ter se popahljala in nasmešnila z dražestno ljubeznivostjo, ki sem jo nekaj tolikrat občudoval v njenem salonu. "In zdaj, gospod vikont," je nadaljevala s porednim glasom, ki mi je kakor nož presunil srce, "priznajte mi, da sem bila dobra prerokinja!"

Zamrmral sem nekaj nerazločnega; neznosno mi je bilo gledati markizin nasmešani obraz in turbobno potrtost njene okolice.

"Vedela sem, da se naposled vrnete k nam," je zmagovalno nadaljevala. "In če bi bila stroga, bi vam v tem trenutku lahko marsikaj povedala. A ker ste se za časa vrnili k svojim ljudem, hočem rajši pozabiti. Njegovo Veličanstvo je tako dobro, da... A kje so ostali? Pri tem, kar še pride, ne moremo biti brez njih."

Obletela nas je z očmi, nato je povzela s svojim nekdanjim rezkim glasom:

"Kje je vendar gospod de Gontaut? Povejte mi, Louis, ali gospod de Gontaut še ni prišel? Obljubil se mi je za pričo pri podpisu ženitovanske pogodbe."

Louis, ki je stal med abbejem Benoitom in zdravnikom pri enem izmed zaprtih oken, je s svojega mesta s posiljenim glasom odvrnil, da ga še ni.

Markiza je začutila v sinovem glasu in vedenju nekaj neobičajnega in nas je vse po vrsti nezaupno premerila s pogledom.

"Nadejam se, da mi ničesar ne prikrivate?" je vprašala in nervozno pomahala s pahljačo. "Pa ne, da bi se mu bilo kaj zgodilo?"

"Ne, ne, madame, prav nič se mu ni zgodilo," je odvrnil Louis, da bi jo pomiril. "Vsak trenutek ga pričakujemo." Toda senca vznemirjenosti je še vedno ležala na markizinem obrazu.

"In Viktor?" je vprašala. "Tudi njega še ni? Ali z gotovostjo veste, Louis, da se jima ni nič zgodilo?"

"Zanesite se, madame, kmalu ju boste videli," je odvrnil on, boreč se z ihtenjem.

Da ni bilo zatorov ob alkovi, bi bila mati videla, kako je brezupno vznemirjen z rokami in se obrnil v stran...

Markiza ni opazila ničesar, čeprav je bilo v sinovem obrazu in vedenju marsikaj, kar bi bilo moralo zbuditi nezaupnost razsodnega človeka. Med tem, ko je on govoril, so se markizine oči uprle vame in skrb, ki ji je pravkar še zatemnjevala obraz, je izginila kakor oblak na jutranjem nebu. Spet je zamahala s pahljačo ter me veselo pogledala.

"Ali veste, gospod vikont," je dejala, "da sem imela sinoči zelo čudne sanje... Ali pa je bilo nemara med mojo boleznijo, kaj, Deniza?... Nu, saj ni važno, kdaj je bilo... Skratka, sanjala sem vse mogoče grde stvari: da sta naš grad in naš dvorec v Cahorsu pogorela in da smo morali pobegniti v Montaban in potlej v Nimes, se mi vidi. In gospod de Gontaut je bil ubit in vsa sodrga se je oborožena vzdignila na pobuno! Kakor da bi mogel kralj trpeti take šale," je nadaljevala s kratkim smehom, ki ga je zadržila bolečina v prsih, "in kakor da bi bile vse mogoče. A bilo je nekaj še bolj nemogočega... Mislim, da je zadevalo cerkev."

Premolknila je in nagrbnila obrvi; nato je mahnila s pahljačo, kakor bi hotela odpoditi to misel. "Pozabila sem, kaj je bilo, čisto sem pozabila. In baš v trenutku, ko je bila strahota na vrhuncu, sem se zbudila. Smešna mora, da ji ne pomnim enake! Vsi bi pomrli od smehe, če bi se je mogla spomniti."

Umolknila je. Pahljača ji je pala iz roke in s tesnobo je spustila oči okoli sebe.

"Zdi se m... da mi ni dobro," je rekla z izpremenjenim glasom in bolešno spačenim obrazom.

O, še preveč razločno smo videli, da je trpela!

"Louis!" je povzela nestrpno, "kje pa je notar? Lahko bi nam vsaj prečital pogodbo. Viktor in gospod de Gontaut morata vsekako kmalu priti... Kje je notar?" je vprašala s trpkim glasom.

Deniza je skrivala obraz med dlanmi in trepetala tako, da je škripal naslanjač, v katerem je sedela; Louis se je drgetaje obračal proč, jaz pa sem stal ob znojno posteljo kakor okamenel. Zdravnik, slok mlad mož s temno poltjo, je bil edini, ki se je upal odgovoriti.

"Listine so v sosednji sobi, madame," je dejal resnobno.

"Tedad niste vi gospod Pettifer?" je odvrnila s razočaranim glasom.

"Ne, madame, obolel je nekaj, pa ne more z doma."

(Dalje prihodnjiki.)

GIGANT

Odlomki iz romana "Drugi dan"

Ilya Ehrenburg

(Nadaljevanje)

Z vseh koncev dežele so prihajali ljudje. Bilo je leto, ki je pretreslo deželo. V Moskvi je zmanjkalo papirja; pomagali so si s cigaretnim in ovojnim papirjem. Iz starih skladišč so privekli trgovske knjige iz prejšnjega stoletja. Ljudje z elementarno in nepremagljivo fantazijo so se trudili pisati z drobnim, komaj vidno pisavo, da bi prištedili četrtinko pole. Papir je bil dragocen: rabili so ga za načrte, proračune in tabele. Besni "Underwoodi" so regljali. Valji rotacijskih strojev so brzeli z maksimalno brzino. Tisti v pisarnah je rasla od samih številčnikov, košar in vrec — vsa pisana in uliva imovina potujočih.

Mirno in stalno življenje je bilo pri kraju. Ljudje so drveli, nič jih ni ustavilo. Med svežnji najrazličnejše ropotije so jokali dojenčki. Starci so zajemali juho iz zarjavelih pločevinastih skat. Bili so Ukrajinci in Tatarsi, ljudje iz Perma in Kaluge, Burjati, Čeremizi, Kalmiki, rudarji iz Jusovke, železostugarji iz Kolomne, bradati tlakovalci iz Rjazani, komсомolci, raz-

ščeni kulaki, brezposelni kopači iz Westfalske in Šlezije, "Specpersiljenci," tihotapci in "Suha-revke" (trg v Moskvi, kjer se je pred vojno vršila živahna privatna trgovina, žarišče predvojnega trgovskega sveta Moskve), defravdanti, navdušenci, navihanci in celo pridigarji raznih sekt. Vsi ti ljudje so drveli kot obsedeni. Niso vedeli kam. Toda vsi so šli proti vzhodu: Moskva je vedela kam!

Na ukrajinskih bazarjih so se pojavili nabiralci delavcev. Od ljudje vasi na severu so se pričele dramiti ko so zvedele, da se dobe v Kuzneku škornji. V

Kdor ni našel zatočišča v barakah, si je izkopal v zemlji votlino. Komaj je tak brezdomec prispel h gradnji, že je pričel riti po zemlji kot žival. Mudilo se mu je; strašna sibirskazima je trkala na vrata in dobro je vedel, da ga pred njo ne varuje niti ovčji kožuh niti dobra vera. Zemlja je bila pokrita z oteklina: s stotinami takih zemeljskih votlin.

Bilo je kot v vojni. Razstreljevali so kamene, sekali gozdove in do pasu v ledenomrzli vodi so gradili jezove. Vsako jutro so prinašali časopisi vesti o uspehih in neuspehih, o novih visoki peči, ki obratuje, o novih ležiščih rude, o podzemnem predoru, o moči Morganovega žerjave. Ljudje so strmeli v žerjav, ki je igranje dvigal ogromne kose železa; videli in razumeli so, da je bitka dobljena. Poskrili so se v svojih votlinah. Iz manjnih peči se je kadilo. Zima je prišla in ljudem so se od mraza solzile oči; stari bradati Sibirjaki — rdeči partizani in staroverni, ki v svojem življenju niso poznali solz, so jokali. Nemirno so sanjali iz Poltave hrepeneli po bajnem jugu in cvetočih česnjah. V jasnih nočeh je bilo nebo tako na gosto posuto z zvezdami, da so ljudje mislili, da je tudi tam gori zapadel visok aneg. Toda nebo je bilo daleč. V naglici so zgradili zid iz šamotne opeke. Ni bilo dneva brez novega rekorda. V bolnicah so ležali bolniki, ker so jim ozeblili udje.

"Kaj iščeš tu?" je vprašal Vaska Smolin rdečelasega Jas-

Kazakstanu so razlašeni beji še pravočasno poklali svojo živino. Kirgizom se je stemnilo pred očmi: niso vedeli ne kod, ne kam. V svojem življenju niso videli ne tovarne, ne železniškega nasipa. Povedali so jim, da se tam neke na severu še da živeti, celo smejati. Podvezali so svoje dolge suknje in jo mahnil! Žene so nosile svojo deco na plečih. Izčrpanim kamelam so se penili gobci. Nato je pričela sopihati železna pošast in Kirgizom je zastajal utrip. Polni uši, presenečenja in groze so dospeli do giganta, ki se je pričel graditi. Vodili so jih k baraki, kjer je sedel mož, ki je sprejemal delovne moči. Prekrižali so noge ter počenili na zemljo.

Dvestodvajsetisoč mož je gradilo giganta. Noč in dan so zbijali barake, kljub temu jih je primanjkovalo. Vsa družina je spala v eni postelji. V strašni stiski so se ljudje objemali, praskali in plodili. Svoja ležišča so zadržali s cunjami in drugo šaro, da bi nezaželenemu gledalcu zakrili svoje nočne dogodivščine. Barake so bile v svoji notranjinski prava ciganska taborišča.

Kdor ni našel zatočišča v barakah, si je izkopal v zemlji votlino. Komaj je tak brezdomec prispel h gradnji, že je pričel riti po zemlji kot žival. Mudilo se mu je; strašna sibirskazima je trkala na vrata in dobro je vedel, da ga pred njo ne varuje niti ovčji kožuh niti dobra vera. Zemlja je bila pokrita z oteklina: s stotinami takih zemeljskih votlin.

Bilo je kot v vojni. Razstreljevali so kamene, sekali gozdove in do pasu v ledenomrzli vodi so gradili jezove. Vsako jutro so prinašali časopisi vesti o uspehih in neuspehih, o novih visoki peči, ki obratuje, o novih ležiščih rude, o podzemnem predoru, o moči Morganovega žerjave. Ljudje so strmeli v žerjav, ki je igranje dvigal ogromne kose železa; videli in razumeli so, da je bitka dobljena. Poskrili so se v svojih votlinah. Iz manjnih peči se je kadilo. Zima je prišla in ljudem so se od mraza solzile oči; stari bradati Sibirjaki — rdeči partizani in staroverni, ki v svojem življenju niso poznali solz, so jokali. Nemirno so sanjali iz Poltave hrepeneli po bajnem jugu in cvetočih česnjah. V jasnih nočeh je bilo nebo tako na gosto posuto z zvezdami, da so ljudje mislili, da je tudi tam gori zapadel visok aneg. Toda nebo je bilo daleč. V naglici so zgradili zid iz šamotne opeke. Ni bilo dneva brez novega rekorda. V bolnicah so ležali bolniki, ker so jim ozeblili udje.

"Kaj iščeš tu?" je vprašal Vaska Smolin rdečelasega Jas-

trebcova. Ta se je spaciil in odgovoril: "Kot da ne veš! Zahteval bom obleko in škornje za delo, potem bom pa izginil." Ves obupan je Vaska odstopil, pljunil in siknil: "Drhal! Mi gradimo giganta — ta zalega pa izkorišča..."

Kot jastrebi so se spustili na gradišče. Dobili so škornje in obleko, nato pa odkurili drugam. S seboj so odnesli odeje in delmržnost. Bili so pripravljeni zaničevati ves svet. Toda zaničeval jih je Vaska Smolin. On se je odrekel vsemu: gradil je giganta.

Brigada tlakovalcev je postavila nov rekord. Slavili so ga z godbo. Na odru so sedeli šef tvornice, dva Amerikanca, tajnik strankine celice in fotograf z veliko leseno škatlo. "Slaba razsvetljava, slaba razsvetljava!" je neprestano stokal fotograf. Poznavistom so se naphnila lica. Neprenehoma so igrali "Internacionalno." Delavci zmogovite brigade so dobili v dar ustne harmonike ali pa v platno vezane Leninova dela. Antipa Sorokin je stopil na oder. Bil je star tlakovalec iz okolice Vladimirja. Vse svoje življenje je tlakoval ceste starih, čistiljivih mest. Ko je prišlo boljševikom na misel tlakovati sibirskamočvirja, se je odpravil v Sibirijo in tarna. Prekanjeno mežikajoč je stopil sedaj na oder. Vedno je mežikal, kadar nečesa ni razumel. Ko je predsednik predčital seznam govornikov, je poklical Sorokina. Godba je zagrnila in nekdo je izročil Antipi knjigo. Starcu so se vili solze; ni prenesel luči, ne godbe, ne sreče. Ne bo mogel prečitati tako debele knjige: zlogoval jo bo. Toda slišal je mladino, ko je rekla: "Znanje je moč." Brundal je ter uvidel, da je to potrebno. Tudi na svoje življenje je mislil. Klobučevinaste škornje bi rabil, Krasnikov je dobil harmoniko, zamenja jo lahko na kramarskem sejmu, to ni knjiga... in ko si je z rokavom obrišal vlažne oči, je znova mežikal.

Varja Timaševa je preteklo leto dovršila pedagoško tehniko. Bila je učiteljica, devetnajst let stara in ljubila je inozemske romane. Domisljala si je, da je istega tipa kot Kellermanova Ingeborg. Znala bi prav tako lepo in globoko ljubiti kot ona, toda primanjkovalo ji je časa! Niti sanjati ni utegnula. Deset do enajst ur dnevno je učila v obratni šoli. Šele ponoči se je vračala domov. Do zgornje kolonije, kjer je stanovala, je imela dobro uro. Ni bilo ne pločnikov, ne razsvetljave. Varja je običajna v blatu. Mestoma ji je segala voda do kolen in jezno je sikala: "Banda!" Prav nikake sorodnosti z Ingeborgo! Bila je temno plavo dekle, s topim nosom, trdnimi meči in dobrim

srcem. Ko je prišla domov, se je zgrudila na posteljo, toda takoj se je dvignila, vzela zvezek in pričela risati svoje misli: "Predvsem se mora objasniti otrokom razliko med trosi in semenom! Čeznov je strašen pobalini! Že od 21. tm. smo v socialističnem tekmovalju. Kako lepo je življenje in kako sem srečna!" Nesposobna, da bi še dalje premagovala spanec, je vtaknila Varja svoj zvezek pod zglavnik in zaspala.

"Ptiči selilci!" so prišli po škornje in obleko. Tudi kmetje z bližnjih kolektivov so prišli, da bi zaslužili "vsaj za kravo." Prišli pa so tudi komсомolci, tovariši Vaske Smolina: ti so gradili giganta. Nekateri polni upanja, drugi napol sestrskani. Tretje pa so prignali s silo: razlašene kulake, kaznjence, vrtarje iz okolice Moskve, raztre-

sene knjigovodje, turkmenski bandite in — duhovnike. Kjer ni bilo prej ničesar, tam je bila tovarna. Okoli tovarne je raslo mesto, slično kot nekoli znamenitih in med ljudstvom priljubljenih cerkev. (Dalje prihodnjiki)

Razni mali oglasi

IZKUŠENA ŽENSKA za splošno hišno delo. Na stanovanju ali na svojo sobo. Dobra plača. Kličite po 7. uri zvečer Winnetka 2072 "charges reversed."

PRODA SE 2 nadst. 8 sobna zidana hiša. Zaprt port. Stranišče, prha, pralnica v pritličju, na 2055 Lincoln ave., Lincoln Park okoliščine. Vse opravljeno. Pustim mesto, z bena.

LESENA HIŠA, 2x5 sob. Zidana garaža. Polna cena je \$3,000. 184 N. Marshfield Ave.

HIŠNIKI IN HIŠNICE

Vprašajte gl. hišnika v Old Colony Bldg., 407 So. Dearborn St.

DELO DOBE HIŠNICE

"JANITRESSES"

ŽENSKES ZA ČIŠČENJE V VSEH DELIH MESTA. Delovne ure od 5:30 popoldne do 12. ure zvečer. Vojno nujna Industrija. Rabimo tudi pomočnice v jedilnici.

VPRASHAJTE pri ILLINOIS BELL TELEPHONE COMPANY "EMPLOYMENT OFFICE" ZA ŽENSKES Street Floor 309 W. Washington Street

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vas

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih...

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

... Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne
... Cene zmerna, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2057-59 S. Lawndale Avenue Chicago 23, Illinois TEL. ROCKWELL 4004

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine k eni naročnini. List Prosvete stane za vse enake, za člano ali nečlano \$6.00 na eno leto naročnina. Ko vsi člani plačajo pri naročninu \$1.20 na tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sodaj ni vrosta, reči, da je list prodan na člano SNPJ. List Prosvete je vasa lastnina in gotovo je v vaši družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Pojasnilo: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsto listu Prosveto. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsto naročnina.

Cena listu Prosveto je:

Za Zdrav. driske in Kanado \$6.00	Za Chicago in okolico je \$7.50
1 tednik in 4.00	1 tednik in 4.00
2 tednika in 3.00	2 tednika in 3.00
3 tednike in 2.40	3 tednike in 2.40
4 tednika in 1.80	4 tednike in 2.70
5 tednikov in .00	5 tednikov in 1.60
Za Evropo je \$8.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vasa lastnina.

PROSVETA, SNPJ, 2057 So. Lawndale Ave. Chicago 23, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino na list Prosveto vsto \$
1. Ime _____ Čl. družine št. _____
Naslov _____
Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:
2. _____ Čl. družine št. _____
3. _____ Čl. družine št. _____
4. _____ Čl. družine št. _____
5. _____ Čl. družine št. _____
Mesto _____ Družina _____
Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐